

אמחה או תמחה?

על מי מוטלת מצוות מחיית עמלק?

Who Is Responsible for Eradicating Amalek?

(1) שמות יז, ח-טז

(ח) ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידם: (ט) ויאמר משה אליהושה בחר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק מחר אנכי נצב על ראש הגבעה ומטה האלהים בידי: (י) ויעש יהושע כאשר אמר לו משה להלחם בעמלק ומשה אהרן וחור עלו ראש הגבעה: (יא) והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וכאשר יניח ידו וגבר עמלק: (יב) וידי משה כבדים ויקחו אבן ושימו תחתיו וישב עליה ואהרן וחור תמכו בידי משה אחד ומטה אחד והי ידיו אמונה עד בא השמש: (יג) ויחלש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב:

(יד) ויאמר ה' אל משה כתב זאת זכרון בספר ושם באזני יהושע כי מחה אמחה את זכר עמלק מתחת השמים: (טו) ויבן משה מזבח ויקרא שמו ה' נסי: (טז) ויאמר פייד על פס יה מלחמה לה בעמלק מדר דר:

(2) דברים כה, יז-יט

(יז) זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים: (יח) אשר קרך בדרך ויזנב בך כל הנחשלים אחריך ואתה עיף ויגע ולא ירא אלהים: (יט) והיה בהניח ה' אלהיך לך מפל איביך מסביב בארץ אשר ה' אלהיך נתן לך נחלה לרשתה תמחה את זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח:

(3) אבן עזרא פירוש שני שמות י"ז: ד

ויאמר - כתב זאת זכרון בספר - הנודע, והוא ספר מלחמות י"ז, ואיננו אתנו כאשר אין לנו ספר הישר (יהושע י"ג), ומדרש עדו (דברי הימים ב י"ג: ב), ודברי הימים למלכי ישראל (מלכים א י"ד: ט), וספרי שלמה (מלכים א ה' י"ב).

(4) ספורנו שמות י"ז: ד

כתב זאת זכרון בספר - פרשת זכור

(5) שד"ל שמות י"ז: ד

כתוב זאת זכרון בספר - אין הכוונה בספר הנודע, אלא כמו שאומרים כתוב על הנייר, וכן מי יתן בספר ויחקו ושים באזני יהושע - לא מצאנו במקום אחר מליצת שים באזני פלוני, ודברי רש"י ז"ל: ושים באזני יהושע לפי שהוא יכניס את ישראל לארץ כדי שיצוה את ישראל לשלם לו את גמולו, רחוקים מאד, כי אעפ"י שהיה הענין גלוי לפניו ית' לא יתכן שירמוז זה למשה תכף אחר יציאת מצרים, כי בזה היה מרפה את ידיו; ורשב"ם וראב"ע תקנו מעט ואמרו כי יהושע היה עתיד למלוך על ישראל ולהילחם באנשי כנען; ועדיין הפירוש רחוק, כי הנה יהושע לא נלחם בעמלק, ומה צורך להגיד הענין אליו ביחוד? והלא גלוי היה לפניו ית' שלא תהיה מלחמה בעמלק אלא כמה דורות אחר יהושע, ומה תועלת להזהיר את יהושע שיזהיר את ישראל על זה? ורמב"ן פירש ושים באזני יהושע לצוותו להזכיר לישראל את כל התלאה אשר באה להם על ידו, כי הוא היודע ועד; ומה צורך לעדות יהושע? והרי כל ישראל היו עדים בדבריו כמוהו, ונ"ל שהכוונה אמור באזניו והוא יכתוב, כי כמו שמלחמת עמלק משה צוה ויהושע נלחם, כן כתיבת המאורע משה יאמר ויהושע יכתוב, והיה בזה נחת רוח ליהושע וכבוד ויקר חלף עבודתו במלחמה.

(6) ספרי דברים פרשת כי תצא פסקא רצו

תמחה את זכר עמלק, ולהלן הוא אומר כי מחה אמחה את זכר עמלק ואומר כי יד על כס יה מלחמה לה' בעמלק

(7) ספרי שם – גירסת הגר"א

תמחה את זכר עמלק מתחת השמים. וכה"א כי מחה אמחה את זכר עמלק מתחת השמים שלא יהיה נין ונכד לעמלק תחת השמים ואומר כי יד על כס יה מלחמה לה' בעמלק מדור דור. נשבע הקב"ה בכסא הכבוד שלו שלא יניח נין ונכד של עמלק ולא גמל ולא חמור תחת כל השמים שלא יאמרו גמל זה של עמלק.

(8) פסיקתא דרב כהנא (מנדלבוים) פסקא ג - זכור

ר' יהושע בן לוי בשם ר' אלכסנדר כתוב אחד או' תמחה את זכר עמלק, וכת' אחד או' כי מחה אמחה את זכר עמלק, הא כיצד יתקיימו שני כתובים, [אלא יבא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם כי-יד על-כס יה מלחמה לה' בעמלק] עד שלא פשט ידו בכסא אמר **תמחה** את זכר עמלק, ומשפשט ידו בכסא אמר כי **מחה אמחה**. וכי אפשר בשר ודם יכול לפשוט ידו בכסאו של הקדוש ברוך הוא, אלא על ידי שהחריב ירושלים, דכת' בעת ההיא יקראו לירושלם כסא יי, לפיכך נאמר כי מחה **אמחה**

(9) במדבר כא:ד

על-כן **יאמר בספר מלחמת ה'** את-זהב בסופה ואת-הנחלים ארנון:

(10) יהושע י:ג

וידם השמש וירח עמד עד-יקום גוי איביו הלא-היא **כתובה על-ספר הישר** ועמוד השמש בחצי השמים ולא-אין לבוא ביום תמים:

(11) שמ"ב א:ח

ו**יאמר ללמד בני-יהודה קשת הנה כתובה על-ספר הישר:**

(12) מל"א יד:ט

ויתר דברי ירבעם אשר נלחם ואשר מלך **הנם כתובים על-ספר דברי הימים למלכי ישראל:**

(13) שמות יד:כ

ה' **ילחם לכם ואתם תחרשו...**

...ויסר את אפן מרפבתיו וינהגהו בכבדת ויאמר מצרים אנוסה מפני ישראל פי ה' **נלחם להם במצרים:**

(14) שמות יז:א

והיה כאשר ידים משה ידו וגבר ישראל וכאשר יניח ידו וגבר עמלק:

(15) שמות לג, א-ג

(א) וידבר ה' אל-משה לך עלה מזה אתה והעם אשר העלית מארץ מצרים אל-הארץ אשר נשבעתי לאבותם ליצחק וליעקב לאמר לזרעך אתננה: (ב) **ושלחתי לפניך מלאך** וגרשתי את-הכנעני האמורי והחתי והפריזי החוי והיבויסי: (ג) **אל-ארץ זבת חלב ודבש כי לא אעלה בקרבך כי עם-קשה-ערה אתה פן-אכלך בדרך:**

(16) שמות לג:ב-ט

(יב) ויאמר משה אל-ה' ראה אתה אמר אלי העל את-העם הזה ואתה לא הודעתני את אשר תשלח עמי ואתה אמרת ידעתך בשם וגם-מצאת חן בעיני: (יג) **ועתה אס-נא מצאתי חן בעיניך הודעני נא את-דרךך ואדעך למען אמצא-חן בעיניך וראה כי עמך גוי הזה:** (יד) ויאמר **פני ילכו והנחתי לך:** (טו) ויאמר אליו **אס-אין פניך הלכים אל-תעלנו מזה:**

(17) דברים כ:ד

כי ה' **אלהיכם ההלך עמכם להלחם לכם עם-איביכם להושיע אתכם:**